

XUSUSIY SHERIKCHILIK VA TURIZM KLASTERI ORQALI HUDUDLARDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH

Raxmonqulova Nafisa Olimjon qizi

magistr

Iqtisodiyot kafedrası, Iqtisodiyot va Turizm fakulteti,

Buxoro Davlat Universiteti

Annotatsiya: Maqolada xususiy sherikchilik va turizm klasteri orqali hududlarda tadbirkorlikni rivojlantirish tahlil qilingan. Mintaqalarda turistik klasterlarning ishlashi va hukumatning xususiy sherikligi sinergiya ta'sirini keltirib chiqaradi, yangi ish joylarini ochishga, Internet va AKTdan foydalanishga imkon beradi. Umuman olganda, hududlarda tadbirkorlik rivojlanib, innovatsiyalar tezlashadi va iqtisodiy samaradorlik oshadi.

Kalit so'zlar: turizm, turizm klasteri, tadbirkorlik, xususiy sherikchilik, iqtisodiyot, tranzaksiya xarajatlari, globallasuv, transmilliy kompaniyalar.

Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyevning turizm tarmog'i mamlakat mamlakat iqtisodiyotining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi kerak deb ta'kidlashlari ham bejizga emas. Shu asosida 2016 yil 2 dekabrda "Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi PF-2661-sonli Farmoni turizmni yanada faolligini oshirish borasida asos bo'lib kelmoqda.

Jahon iqtisodiyoti globallasuvi sharoitida O'zbekiston Respublikasining hududlarida tadbirkorlikni rivojlantirish, turizm sanoatining barqaror va samarali rivojlanishini ta'minlash juda muhimdir. So'nggi yillarda respublika turizm sanoatining rivojlanishini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, uning tabiiy, madaniy va milliy salohiyatidan to'liq foydalangan holda, uning barqaror rivojlanishini ta'minlash, tarmoq korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatlari mavjud. O'zbekiston

xalqaro turizm biznesida samarali ishlash va turistik mahsulotlarni jahon bozorlariga yetkazib berish orqali sanoatning milliy iqtisodiyotdagi rolini yanada oshirishi mumkin.

Jahon inqirozining mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga salbiy ta'sirini yumshatish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti "Qo'shimcha chora-tadbirlar ko'rildi va amalda amalga oshirilmoqda" farmonini imzoladi. globallashuv sharoitida turizm xizmatlarini diversifikatsiya qilish, ushbu sohada tadbirkorlik uchun to'siqlarni olib tashlash va davlat va xususiy sektorning muqobil rivojlanishini ta'minlash zarur. Buning uchun ushbu sohaga xorijiy sarmoyalarni jalb qilish, milliy turistik mahsulotlarning xalqaro bozorda raqobatbardoshligini va xizmatlar sifatini oshirish, marketing xizmatlarini tayyorlash va kuchaytirish orqali turistik turizm bozorini rivojlantirish zarur.

Globallashuv jarayonida dunyodagi o'zgarishlarni tahlil qilish, global moliyaviy-iqtisodiy inqirozning turizmni rivojlantirishga ta'sirini har tomonlama tahlil qilish, zamonaviy transmilliy menejment va marketing asosida yirik transmilliy kompaniyalar (TNC) bilan hamkorlikni kengaytirish va mustahkamlashni, strategiya, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanishni talab qiladi.

Turizm sohasidagi mamlakat iqtisodiyotini yanada rivojlantirish va erkinlashtirish sohasidagi vazifalarni keng qo'llash muhimdir. Sohada davlat-xususiy sherikligini joriy etish maqsadga muvofiqdir. Turizm mahsulotlarini ishlab chiqarish bo'yicha bunday sheriklikning ishtirokchilari mintaqalarda turistik faoliyatni boshqaradigan davlat sektori ishtirokchilari bo'lishi mumkin. Xususiy sektor turistik tashkilotlarining turli toifalari va sohalari ishtirok etishi mumkin. Ushbu turistik tashkilotlar va ularning birlashmalarining turistik mahsulotlarga bo'lgan mintaqaviy talabini qondirish uchun ularning maqsadlari va manfaatlaridan kelib chiqqan holda klasterlarga kirish ixtiyoriy ravishda amalga oshiriladi. Tashkilotlarning ushbu manfaatlari mintaqaviy hukumatlarning maqsadlariga mos kelishi kerak.

Shuni ta'kidlash kerakki, klasterga kiritilgan tashkilotlar nafaqat iqtisodiy, balki muloqot va muzokaralar o'tkazish uchun ham a'zo bo'lishadi. Ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish va tranzaksiya xarajatlarini tejash uchun tavsiya etiladi. Moliyaviy nochor korxonalarini imtiyozli kreditlar bilan ta'minlash, bank kreditlarini to'lash uchun sharoit yaratish, energiya va boshqa xom ashyo sarfini kamaytirishni rag'batlantirish, mahalliy ishlab chiqaruvchilarni mahalliyashtirish dasturlariga kiritish va o'z mahsulotlariga ichki talabni oshirish bo'yicha choralar ko'riladi. Ishlab chiqarishni yangi mahsulotlar va faoliyat turlari orqali kengaytirish, mahsulot va xizmatlar turini va sifatini oshirish, qo'shimcha qiymat salohiyatini oshirish, savdo kanallari va bozorlarni kengaytirish, bandlik va o'z-o'zini ish bilan ta'minlash orqali ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish bo'yicha choralar ko'rilmoqda. uzoq muddatli strategiyalarni ishlab chiqishda katta ahamiyatga ega.

Hozirda uzoq muddatli strategiyalar oz sonli yirik sayyohlik tashkilotlari tomonidan ishlab chiqilmoqda, chunki ular kuchli bozor mavqeiga ega, strategik menejment va xorijiy mamlakatlardagi yirik turistik kompaniyalarning sheriklari bilan munosabatlarni o'rganish turistik biznesni muammoli majmualarga ajratishni talab qiladi. va tarmoq yondashuvidan foydalanish. Turizm korxonasini klaster asosida strategik boshqarishda innovatsion-moliyaviy komplekslarning o'rni katta va ular bir-biri bilan chambarchas bog'liqdir.

Turistik korxonaning innovatsion strategiyasini amalga oshirish bir nechta dasturlarni o'z ichiga oladi. Bunga quyidagilar kiradi:

- turistik xizmatlarning tarkibi va sifatini kengaytirish;
- turistlarga xizmat ko'rsatish darajasini oshirish;
- korxonalar infratuzilmasi imkoniyatlarini kengaytirish;
- turistik biznes ob'ektlarining ekologik xavfsizligini ta'minlash.

Turizm sohasida davlat-xususiy sherikligini tashkil qilishda mintaqadagi barcha maqsadli dasturlar to'g'risida ma'lumot to'plash va uni har tomonlama tahlil qilish,

shuningdek ushbu jarayonni tizimli boshqarish mexanizmini topish uchun axborot oqimlarini o'rganish maqsadga muvofiqdir. Mintaqaviy rivojlanish dasturlarini rejalashtirish, turistik mahsulotlar va xizmatlar ishlab chiqarishda mavjud va kelajakdagi klaster modelini yaratishga alohida e'tibor qaratish lozim. Bozor iqtisodiyoti sharoitida u xizmat ko'rsatish sohasini tartibga solishda muhim rol o'ynaydi. Sohada klasterlarni rivojlantirish uchun barcha imkoniyatlar mavjud. Chunki mintaqaviy turizmga kirish turizmini rivojlantirish uchun barcha sharoitlar yaratilgan.

Turizm sektori rivojlanayotgan tarmoq bo'lib, u innovatsiyalarga asoslangan va uni amalga oshirish uchun ehtiyot bo'lish kerak. Turizm bu yangilikni bemalol qabul qiladigan soha. Klaster doirasida bozor talablariga moslashish, mintaqaning ustuvor yo'nalishlarini rivojlantirish, turistik korxonalarda innovatsiyalarni yaratish va amalga oshirish uchun shart-sharoitlar yaratiladi, klasterga kiritilgan korxonalar va tashkilotlarni to'rt turga bo'lish mumkin.

Turizm mahsulotlarini yaratuvchilari:

- ❖ sayyohlik tashkilotlari - turoperatorlar,
- ❖ mehmonxonalar,
- ❖ umumiy ovqatlanish
- ❖ transport tashkilotlari.

Turizm korxonalarining iste'molchilar bilan o'zaro munosabatlarining yaxlitligini baholash, auditorlik xizmatlarini joriy etish va turistik xizmatlar sifatini monitoring qilish metodologiyasini shakllantirish zarur. Turizm sohasini rivojlantirishni ta'minlash uchun marketing strategiyasidan, iqtisodiy samaradorlikni oshirishga qaratilgan tavsiyalardan va Respublikada 2030 yilgacha turizm sanoatini rivojlantirishning prognoz ko'rsatkichlaridan foydalanish zarur. Bu sohaning ulushini oshirish O'zbekistonda xalqaro sayyohlik kompleksining zamonaviy infratuzilmasini shakllantirish, uning samaradorligi va raqobatbardoshligini ta'minlashga asoslangan milliy iqtisodiyot mamlakatimiz iqtisodiy rivojlanishining muhim masalalaridan biridir. Ushbu majmuani modernizatsiya qilish va mahsulotlarni diversifikatsiya qilish

shunday darajada bo'lishi kerakki, milliy iqtisodiyotda bandlikni oshirish, valyuta va soliq tushumlarini ko'paytirish, xalqimizning boy tarixiy va madaniy merosini saqlab qolish va tabiiy resurslardan samarali foydalanish tavsiya etiladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi "2017 yilga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha strategik chora-tadbirlar to'g'risida" gi PF-4947-sonli farmonini bajarish uchun ko'proq e'tibor qaratish tavsiya etiladi. mehmonxonalar sonini ko'paytirish va ularni joylashtirish, yangilik, Internet va AKTdan keng foydalanish. O'zbekiston Respublikasi mintaqalarida sayyohlik kompaniyalarini istiqbolli rivojlantirish bo'yicha klasterlarni tashkil etish, davlat-xususiy sheriklik aloqalarini o'rnatish, boshqaruv jarayonlarida AKT va uning yangi avlodidan foydalanishni kengaytirish, sanoatni modernizatsiya qilish, innovatsiyalar turizm biznesining raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi. Shuningdek, turizm raqobatbardoshligi darajasi mijoz-turistlarning mamniyatlik darajasiga ham bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1.Sh.M.Mirziyoyev "Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi PF-2661-sonli Farmoni, 2016 yil 2 dekabr.

2.Avazov, N. (2020). Xorijiy investitsiyalar asosida kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish yo'nalishlari. Архив научных исследований, 34.

3.Azizkulov, B., & Tashmatov, S. (2021). Klasterlash asosida turizm infratuzilmasini rivojlantirish imkoniyatlari. Oriental renaissance. Innovative, educational, natural and social sciences, 1(5), 863-869.

4.Avazov, N., & Maxmudov, N.(2020). Investitsiyalardan samarali foydalanish asosida turizmni rivojlantirish yo'llari. Архив научных исследований, (29).